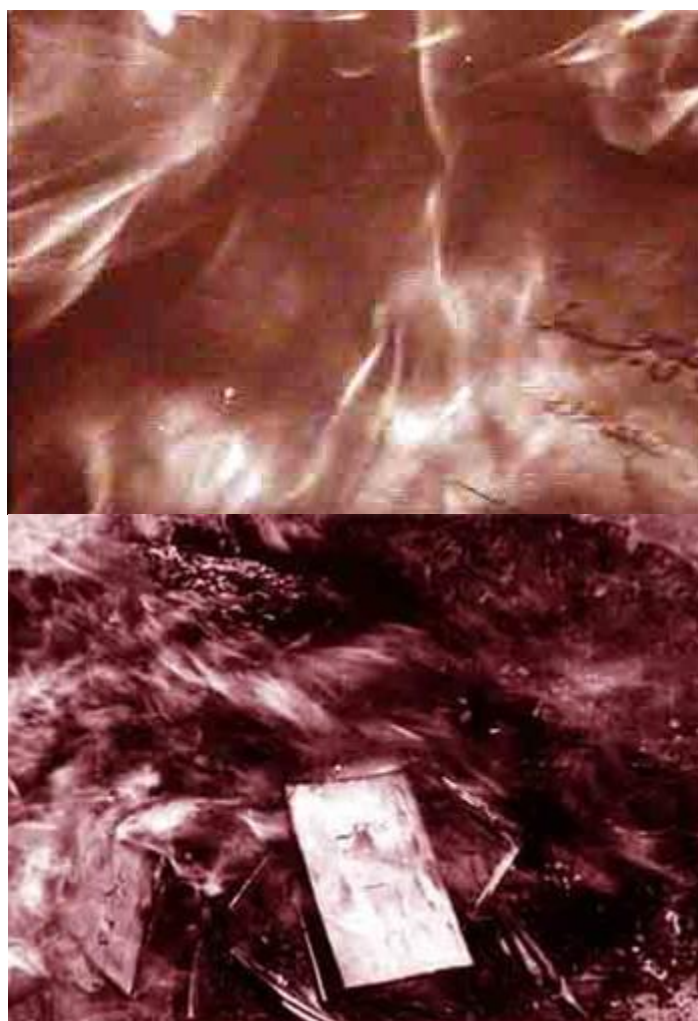

یاندیریلان کیتابلار

کتابهای سوزانیده شده

۲۶ آذر - ۱۳۲۵

به آتش کشیدن کتابهای ترکی

(نقل به مضمون از مقاله "از جشن ملی ۲۱ آذرماه سال ۱۳۲۴ تا ماتم ملی ۲۱ آذرماه سال ۱۳۲۵")

"..... آنچه که بر حرمان ترکان آذربایجان در قبال کشتارهای سیاه روز ۲۱ آذرماه افزوده است تخریب دانشگاه تبریز و همچنین به آتش کشیده شدن صدها هزار جلد کتاب در رشته های مختلف به زبان ترکی آذربایجانی در شهرهای گوناگون آذربایجان به ویژه تبریز است. این کتابسوزان شرم آور و بی سابقه در جهان، در روز ۲۶ آذرماه طی مراسمی دردناک در چندین میدان و خصوصا میدان دانشسرای این شهر انجام شد. بطوریکه شاهدان عینی می گویند دانش آموزان را مجبور می کردند تا جهت کسب اجازه برای ادامه تحصیل، کتابهایی را که به زبان مادریشان نوشته شده است در آتش بیفکنند! این اقدام طبق قواعد بین المللی بعنوان جنوساید فرهنگی تلقی می شود."

(نقل به مضمون از کتاب "تاریخ زبان و لهجه های ترکی"، دکتر جواد هئیت)

"..... سوزاندن کتابهای ترکی بعد از سرکوب فرقه دمکرات آذربایجان در سال ۱۹۴۶ توسط رژیم پهلوی صورت گرفت. این جنایت، سوزاندن تاریخ و هویت یک ملت از اعمال وحشیانه ساسانیان در آذربایجان هم بدتر بود. ... نمایندگان دولت مرکزی به دستور تهران کتابهای درسی مدارس را جمع کردند و آتش زدند. در آن زمان هیچ دولت و سازمانی به این کشتار و کتابسوزی اعتراضی نکرد حتی سازمانهای فرهنگی جهان هم ساکت ماندند. مردم آذربایجان که از همه طرف (چپ و راست) ضربه خورده بودند میسوختند و جز ساختن چاره ای نداشتند."

صمد وورغون از شعرای شاعر مبارز آذربایجان شمالی در سال ۱۳۲۶ در مقابل این جنایت ضدبشری سکوت را شکسته و در باره کتابهای سوزنده شده منظومه ای با عنوان "یاندیریلان کیتابلار" سرود و آن را در کنگره صلح جهانی پاریس - ۱۹۵۲ ضمن نطقی به عنوان پروتست-اعتراضنامه خواند. وی در این شعر اعتراض خود را چنین بیان میکند"

ياندیریلان کیتابلار-۱۹۴۷

Yandırılan Kitablar 1947

صمد وورقون (۱۹۵۶-۱۹۰۶)

Səməd Vurqun (1906-1956)

ایران ایرتیجاچیلاری آذربایجان دلینده اولان کیتابلاری وحشیجه سینه یاندیریلار.
İran irticaçıları, Azərbaycan dilində olan kitabları vəhşicəsinə yandırılar
(مرتجعین ایران، کتابهای آذربایجانی [ترکی] را با وحشیت به آتش کشیدند.)

جلادا! سنین قلاق قلاق یاندیردیغین کیتابلار
مین کمالین شۆهرتیدیر، مین اوره بین آرزسی...
بیز کۆچه ریک بو دونیادان، اونلار قالیر یادیگار.
هر ورقه نقش اولونموش نئچه اینسان دویقوسو
مین کمالین شۆهرتیدیر، مین اوره بین آرزسی...

*Cəllad! Sənin qalaq qalaq yandırdığın kitablar
Min kəmalın şöhrətidir, min ürəyin arzısı...
Biz köçərik bu dünyadan, onlar qalır yâdigar
Hər vərəqə nəqş olunmuş neçə insan duyqusu
Min kəmalın şöhrətidir, min ürəyin arzısı...*

یاندیردیغین او کیتابلار آلولانیر... یاخشی باخ!
او آلولار شۆعله چکیب شفق سالیر ظولمته...
شاعیرلرین نجیب روحو مزاریندان قالخاراق
آلفیش دئیر عشقی بویوک، بیر قهرمان میلته.
او آلولار شۆعله چکیب شفق سالیر ظولمته...

*Yandırdığın o kitabla alovlanır.... yaxşı bax!
O alovlar şö'lə çəkib şafəq salır zülmətə....
Şâirlərin nəcib ruhu məzarından qalxaraq
Alqış deyir eşqi böyük bir qəhrəman millətə
O alovlar şö'lə çəkib şafəq salır zülmətə....*

جللادا! منیم دلیمده دیر بایاتیلار، قوشمالار
دئی، اونلاری هئج دویدو مو سنین او داش اوره بین؟
هر گرایلی پرده سینده مین آنانین قلبی وار....
هر شیکسته م اؤولادیدیر بیر موقددس دیله بین
دئی، اونلاری هئج دویدو مو سنین او داش اوره بین؟

*Cəllad! mənim dilimdədir bayatılar, qoşmalar
De, onları heç duydu mu sənın o daş ürəyın?
Hər gəraylı pərdəsində min ananın qəlbi var....
Hər şikəstəm övladıdır bir müqəddəs diləyın
De, onları heç duydu mu sənın o daş ürəyın?*

سؤیله، سن می خور باخیرسان منیم شعیر دلیمه؟
قوجا شرقین شؤهرتیدیر فوضولی نین غزلی!
سن می "ترک خر" دئییرسه ن اولوسوما، ائلیمه؟
داهیلره سود وئرمیشدیر آزر بایجان گۆزه لی....
قوجا شرقین شؤهرتیدیر فوضولی نین غزلی!

*Söylə, sən mi xor baxırsan mənim şeir dilimə?
Qoca Şərqin şöhrətidir Fuzuli'nin qəzəli!
Sən mi "Türk-e Xər" deyirsən ulusuma, elimə?
Dâhilərə süd vermişdir Azərbaycan gözəli....
Qoca Şərqin şöhrətidir Fuzuli'nin qəzəli!*

جللادا! یانیب اود اولسا دا، کوله دؤنمه ز آرزیلار،
طبیعتین آنا قلبی قول دوغمامیش اینسانی!
هر اوره بین اؤز دونیاسی بیر سعادت آرزیلار
قانلار ایله یازلمیشدیر هر آزادلیق دستانی....
طبیعتین آنا قلبی قول دوغمامیش اینسانی!

*Cəllad! yanıb od olsa da, külə dönməz arzılar
Təbiətin ana qəlbi qul doğmamış insanı!
Hər ürəyın öz dünyası bir səadət arzılar
Qanlar ilə yazılmışdır hər âzâdlıq dəstanı....
Təbiətin ana qəlbi qul doğmamış insanı!*

ازل باشدان دوشمنیمدیر اوزو موردار قارانلیق.....
هر تورپاغین اؤز عشقی وار، هر میللتین اؤز آدی
کایناتا ده بیشمه ره م شوهرتیمی بیر آنلیق
منه م اودلار اؤلکه سینین گونه ش دونلو اؤولادی!
هر تورپاغین اؤز عشقی وار، هر میللتین اؤز آدی!

*Əzəl başdan düşmənimdir üzü murdar qaranlıq....
Hər torpağın öz eşqi var, hər millətin öz adı
Kâinata dəyişməyəm şöhrətimi bir anlıq
Mənəm Odlar Ölkəsinin günəş donlu övladı!
Hər torpağın öz eşqi var, hər millətin öz adı!*

نه دیر او دار آغاجلاری، دی، کیملر دیر آسیلان؟
اویونجاق می گلیر سنه وطنیمین حاق سسی؟
دایان!... دایان!... اویاق گزیر هر اوره کده بیر آسیلان
بوغازیندان یایشاجاق اونون قادیر پنجه سی
اویونجاق می گلیر سنه وطنیمین حاق سسی؟

*Nədir o dâr ağacları, de, kimlərdir asılan?
Oyuncaq mı gəlir sənə vətənimin haq səsi?
Dayan! Dayan! oyaq gəzir hər ürəkdə bir aslan
Boğazından yapışacaq onun qâdir pəncəsi
Oyuncaq mı gəlir sənə vətənimin haq səsi?*

جلادا! سن می، دی، قیریرسان فداییلر نسلینی؟
میللتیمین صاف قانیدیر قورد کیمی ایجدییین قان!
زaman گلیر... من دویورام اونون آیاق سسینی
شهیدلرین قیام روحو یایشاجاق یاخاندان
میللتیمین صاف قانیدیر قورد کیمی ایجدییین قان!.....

*Cəllad! sən mi, de, qırırsan Fədayilər nəslini?
Millətimin saf qanıdır qurd kimi içdiyən qan!
Zaman gəlir.... mən duyuram onun ayaq səsini
Şəhidlərin qiyam ruhu yapışacaq yaxandan
Millətimin saf qanıdır qurd kimi içdiyən qan!*

بیر ورقله تاریخلری، اوتان منیم قارشیمدا!
آنم تومریس کسمه دی می کئیخوسروو ون باشینی؟
کوراوغلو نون، ستارخان این چله نگی وار باشیمدا
نسیلیریم قویما یا جاق داش اوستونده داشینی
آنم تومریس کسمه دی می کئیخوسروو ون باشینی؟

*Bir vərəqlə târixləri, utan mənim qarşımda!
Anam Tumris kəsmədi mi Keyxosrov'un başını?
Koroğlu'nun, Səttarxan'ın çələngi var başımda
Nəsillərim qoymayacaq daş üstünə daşını
Anam Tumris kəsmədi mi Keyxosrov'un başını?*

سور آتینی، دورد نالا چاپ! میدان سنیدیر ... آنجاق
من گوروره م آل گئینیب گله ن باهار فصلینی...
قوجا شرقین گونه شیدیر یارانديغیم بو تورپاق
من یئتیردیم آل بایراقلی اینقیلابلار نسلینی
من گوروره م آل گئینیب گله ن باهار فصلینی!

*Sür atını, dörd nala çap! meydan sənindir ancaq
Mən görürəm al geyinib gələn bahar fəslini
Qoca Şərqi günəşidir yarandığım bu torpaq
Mən yetirdim al bayraqlı inqilablar nəslini
Mən görürəm al geyinib gələn bahar fəslini!*

ترجمه فارسی:

جلاد کتابهایی که تل تل میسوزانی
شهرت هزار کمال و آرزوی هزار دل است.
ما از این دنیا کوچ میکنیم و آنها یادگار میمانند
در هر ورقش چه احساسهای انسانی نقش بسته است
شهرت هزار کمال و آرزوی هزار دل است

کتابهایی که میسوزانی شعله میکشند، درست نگاه کن!
شعله ها تاریکی را روشن میسازد
ارواح نجیب شعرا از قبرها برمیخیزند
و به ملت قهرمانی که عشق بزرگی دارد آفرین میگویند

شعله ها تاریکی را روشن میسازد

جلاد بایاتیها و قوشماها در زبان من است
بگو دل سنگت آنها را هیچ احساس کرد؟
در پرده هر گرایی دل هزار مادر نهفته است
هر شکسته ام فرزند آرزوی مقدسی است
بگو دل سنگت آنها را هیچ احساس کرد؟
بگو ببینم تو به زبان شعر من با حقارت مینگری؟
غزل فضولی شهرت شرق پیر است
آیا تو به ایل و ملت من ترک خر میگویی؟
زیبای آذربایجان به داهیها شیر داده است
غزل فضولی شهرت شرق پیر است

جلاد آرزوها اگر بسوزند و آتش شوند خاکستر نمیشوند
مادر طبیعت انسان را بنده نزاده است
دنیای هر دلی در آرزوی سعادت است
داستان هر آزادی را با خونها نوشته اند
مادر طبیعت انسان را بنده نزاده است.

تاریکی زشت رو از روز ازل دشمن من است
هر خاکی عشقی و هر ملتی نامی دارد
شهرت خودم را با تمام کاینات عوض نمیکنم
منم فرزند آفتاب پوش دیار آتش ها
هر خاکی عشقی مخصوص خود و هر ملتی نامی دارد

آن چوبه های دار چیست، بگو چه کسانی را به آنها میآویزند؟
صدای حق وطنم را بازیچه پنداشته ای؟
بایست، آگاه باش، در هر دلی شیر آگاهی است
که پنجه توانایش گلویت را خواهد فشرد
ندای حق وطنم را بازیچه میپنداری؟

جلاد بگو ببینم تو نسل فدائیان را بر میاندازی؟
خونی که مانند گرگ میخوری خون صاف ملت من است

زمان میرسد، صدای پایش را میشنوم
روح قیام شهیدان گلویت را خواهد فشرد
خونی که مانند گرگ میخوری خون صاف ملت من است

تاریخ را ورق بزن و از من شرم کن
مادرم تومریس مگر سر کیخسرو را نبرید؟
تاج گل کوراوغلو و ستارخان بر سر من است
مادرم تومریس مگر سر کیخسرو را نبرید؟

گُرچه یه هو!!!!